Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1081/2011, ECLI:CZ:NS:2011:29.CDO.1081.2011.1

Číslo: 96/2012

Právní věta:

Odvolání likvidátora soudem (§ 71 odst. 4 obch. zák.) je namístě jen tehdy, porušuje-li své povinnosti závažným způsobem, či porušuje-li je opakovaně. Pouze drobná či nevýznamná porušení povinností, která řádný průběh likvidace nenarušují, důvodem pro odvolání likvidátora nejsou. Nesestavil-li likvidátor soupis jmění, popřípadě zahajovací účetní rozvahu při vstupu družstva do likvidace, aniž mu v tom bránily objektivní okolnosti, jde o závažné porušení jeho povinností; to platí i tehdy, nesplnil-li likvidátor povinnost zaslat soupis jmění členu družstva, který o něj požádal. Nerespektuje-li likvidátor předběžné opatření zakazující mu nakládat s majetkem družstva, porušuje závažným způsobem své povinnosti.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.05.2011

Spisová značka: 29 Cdo 1081/2011

Číslo rozhodnutí: 96

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Likvidace obchodní společnosti

Předpisy: § 71 odst. 4 obch. zák.
§ 74 odst. 2 obch. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 15. 8. 2007 rozhodl K r a j s k ý s o u d v Českých Budějovicích o odvolání Ing. Š. B. z funkce likvidátora VOD v likvidaci – dále jen „družstvo“ (výrok I.) a jmenoval likvidátorkou družstva JUDr. I. R. (výrok II.) s tím, že usnesení je vykonatelné ode dne jeho právní moci (výrok III.). Odvolací soud změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že návrh na odvolání Ing. Š. B. z funkce likvidátora družstva zamítl.

V odůvodnění rozhodnutí ze dne 29. 10. 2008 V r c h n í s o u d v Paze uvedl, že smyslem ustanovení § 71 odst. 4 obch. zák. je umožnit soudu odvolání likvidátora, který porušuje své povinnosti natolik závažným způsobem, že brání úspěšnému průběhu likvidace a jejímu ukončení.

Odvolací soud konstatoval, že podle § 74 odst. 2 obch. zák. je likvidátor povinen zaslat soupis

obchodního jmění (dále jen „jmění“) každému společníku (členu družstva) a věřiteli společnosti, který o to požádá. Přitakal názoru soudu prvního stupně, podle něhož nezaslal-li likvidátor navrhovatelce na její opakované žádosti soupis jmění, nebylo ustanovení § 74 odst. 2 obch. zák. naplněno. Podle zjištění soudu prvního stupně však druhý navrhovatel působí v inventarizační komisi a měl tudíž přístup k informacím o hospodaření, likvidátor poskytnul první navrhovatelce „řadu základních materiálů“, a to, že navrhovatelé mají o majetku družstva dostatečnou představu, má odvolací soud za zřejmé již z jejich tvrzení. Postup likvidátora ve vztahu k navrhovatelům mohly ovlivnit vyhrocené vztahy mezi navrhovateli a likvidátorem. Podle názoru odvolacího soudu není uvedené porušení § 74 odst. 2 obch. zák. takové intenzity, aby odůvodnilo odvolání likvidátora.

Odvolací soud přitakal i závěru soudu prvního stupně v tom, že při dražbě „Pekárny D.“ likvidátor nerespektoval vykonatelné předběžné opatření nařízené soudem. Tento postup odůvodnil tím, že jej k tomu vedla snaha o zamezení dalších nákladů spojených s „udržením podniku družstvem“, přičemž v důsledku zrušené dražby tyto náklady také skutečně nastaly. Z ustanovení § 71 odst. 5 obch. zák. lze dovodit, že likvidátor je povinen vykonávat svoji funkci s péčí řádného hospodáře. „Zde se tato likvidátorem tvrzená snaha“ dosáhnout pro družstvo výhodného zpeněžení majetku formou dražby střetla s vykonatelným předběžným opatřením, zakazujícím členům představenstva nakládání s majetkem do doby pravomocného skončení řízení ve věci vedené Krajským soudem v Českých Budějovicích o neplatnost usnesení členské schůze družstva, která mimo jiné rozhodla o zrušení družstva s likvidací a jmenování likvidátora. Po dobu trvání předběžného opatření tak byla faktická činnost likvidátora, která je náplní jeho funkce, omezena. Jednání likvidátora v souvislosti s dražbou podniku je třeba podle odvolacího soudu hodnotit i z tohoto pohledu, že usnesení o zrušení družstva s likvidací soudem shledáno neplatným nebylo, likvidátor sice předběžné opatření nerespektoval, k prodeji majetku v dražbě však nedošlo a ve vztahu k družstvu, jeho členům a věřitelům tak uvedené nerespektování předběžného opatření nemělo žádné důsledky.

Dále pak odvolací soud přisvědčil soudu prvního stupně, že prodej ojetého vozidla by vzhledem k výši jeho ceny sám o sobě důvodem pro závěr o porušení povinností likvidátora rozhodně nebyl.

K tvrzení vzneseném navrhovateli v průběhu odvolacího řízení, že likvidátor podal bezdůvodně návrh na prohlášení konkursu, odvolací soud uvedl, že na návrh likvidátora byl prohlášen konkurs na majetek družstva usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. 1. 2008. Navrhovatelé podali návrh na zrušení prohlášeného konkursu z důvodů chybně prováděné likvidace. Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 28. 3. 2008 návrh na zrušení konkursu zamítl. Vrchní soud v Praze k odvolání navrhovatelů usnesením ze dne 12. 6. 2008 rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil s tím, že důvody pro zrušení konkursu dle § 44 odst. 1 písm. a) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „zákon o konkursu a vyrovnání“) dány nejsou. Shledal, že likvidátor byl osobou oprávněnou podat návrh na prohlášení konkursu a je dosud osobou oprávněnou jménem úpadce jednat. Konstatoval, že soud prvního stupně při výkonu své dohlédací činnosti správně dovodil, že v dané fázi konkursního řízení nemá tvrzení navrhovatelů o absenci úpadku coby předpokladu pro konkurs žádné opodstatnění.

Posouzení, zda jsou naplněny podmínky pro prohlášení konkursu či nikoliv, je podle odvolacího soudu na konkursním soudu, který, jak je zřejmé ze shora uvedených rozhodnutí, naplnění zákonných podmínek shledal a konkurs prohlásil.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podali navrhovatelé dovolání. Co do jeho přípustnosti odkázali na ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., co do důvodu na ustanovení § 241a odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř.; mají za to, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení a vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

Dovolatelé obsáhle rekapitulují dosavadní průběh řízení. Namítají, že zákon nestanoví, že pro odvolání likvidátora je nezbytné, aby porušoval povinnosti závažným způsobem, a bránil tak úspěšnému průběhu likvidace a jejímu ukončení. Tvrdí, že ze skutkových zjištění soudu prvního stupně plyne, že likvidátor porušoval své povinnosti. Především nesplnil základní povinnost likvidátora, když ke vstupu družstva do likvidace nesestavil zahajovací účetní rozvahu a soupis jmění likvidovaného družstva a nezaslal tento soupis členům družstva, kteří o to požádali. Dále pak v rozporu s pravomocným předběžným opatřením nakládal s majetkem družstva.

Dovolatelé mají za to, že ze strany likvidátora došlo k porušení jeho povinností ve více případech i v průběhu odvolacího řízení, a to zejména proto, že výši majetku družstva zkresloval, k podanému návrhu na prohlášení konkursu na majetek likvidovaného družstva nepředal seznam majetku tohoto družstva a jím podepsané prohlášení, že je tento seznam správný a úplný, jak mu to ukládá ustanovení § 4 odst. 3 zákona o konkursu a vyrovnání. V návrhu na prohlášení konkursu uvedl, že „jeho úpadek je minusový v částce 1,310.000,- Kč", dovolatelé však mají za to, že družstvo předluženo není. Do majetku likvidovaného družstva nezahrnul likvidátor veškerý nemovitý a movitý majetek ve vlastnictví družstva.

Dovolatelé rovněž tvrdí, že usnesením odvolacího soudu došlo k zásahu do jejich práv na spravedlivý proces, aniž by však specifikovali, v čem takový zásah spatřují.

Proto navrhují, aby napadené rozhodnutí odvolacího soudu bylo zrušeno a věc mu byla vrácena dalšímu řízení.

Likvidátor ve vyjádření k dovolání argumentuje ve prospěch správnosti napadeného usnesení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a je i důvodné.

Ustanovení § 71 odst. 4 obch. zák. určuje, že bez ohledu na způsob určení likvidátora může soud na návrh osoby, jež na tom osvědčí právní zájem, odvolat likvidátora, který porušuje své povinnosti, a nahradit ho jinou osobou.

Dovolací soud se ztotožňuje se závěrem soudu odvolacího, že účelem citovaného ustanovení je umožnit odvolání likvidátora, který porušuje své povinnosti natolik závažným způsobem, že brání řádnému průběhu likvidace a jejímu řádnému ukončení. Souhlasí proto i s jeho závěrem, že odvolání likvidátora je namístě jen tehdy, porušuje-li likvidátor své povinnosti závažným způsobem, či porušuje-li je opakovaně. Pouze drobná či nevýznamná porušení povinností likvidátora, která řádný a rychlý průběh likvidace neohrožují, důvodem pro odvolání likvidátora nejsou.

Závěr odvolacího soudu, že rozhodl-li k tomu příslušný soud na základě návrhu likvidátora a jím předložených dokladů o prohlášení konkursu a o zamítnutí návrhu na jeho zrušení, nemůže být správnost těchto rozhodnutí, stejně jako správnost postupu likvidátora při podání návrhu na prohlášení konkursu podrobena přezkumu v projednávané věci, považuje dovolací soud za správný.

Neztotožňuje se však bez dalšího se závěrem, že porušení zákona spočívající v tom, že likvidátor neposkytl navrhovatelce na její žádost soupis jmění společnosti, není dostačující k jeho odvolání z funkce likvidátora, proto, že druhý navrhovatel působí v inventarizační komisi a měl tudíž přístup k informacím o hospodaření, likvidátor poskytl první navrhovatelce „řadu základních materiálů" a to, že navrhovatelé mají o majetku družstva dostatečnou představu, má odvolací soud za zřejmé již z jejich tvrzení.

Podle ustanovení § 74 odst. 1 obch. zák. je jednou ze základních povinností likvidátora sestavit ke dni vstupu společnosti do likvidace zahajovací likvidační účetní rozvahu a soupis jmění. Ze skutkových zjištění soudu prvního stupně plyne, že likvidátor soupis jmění a zahajovací účetní rozvahu při vstupu družstva do likvidace vůbec nesestavil, takže stěží mohl navrhovatelce soupis jmění poskytnout. Plyne z nich rovněž to, že likvidátor sdělil, že nahlédl do spisu ve sporu, který navrhovatelka vede proti členům představenstva, a že další doklady, nad rámec dokladů založených v uvedeném spisu, které by navrhovatelka mohla ve sporu použít, je ochoten poskytnout pouze, uloží-li mu to soud. Odvolací soud se s uvedenými skutkovými zjištěními nevypořádal. Přitom zejména skutečnost, že likvidátor nesestavil soupis jmění, popřípadě zahajovací účetní rozvahu při vstupu družstva do likvidace, je pro posouzení toho, zda porušil podstatným způsobem zákonem stanovené povinnosti, velmi významná a, nebránily-li likvidátorovi v sestavení tohoto soupisu objektivní okolnosti, jde nepochybně o velmi závažné porušení jeho povinností; to se týká i situace, kdy sice likvidátor soupis jmění sestavil, ale nesplnil povinnost zaslat jej členu družstva, který o něj požádal (§ 74 odst. 2 obch. zák.).

V tom směru je proto právní posouzení odvolacího soudu neúplné, a tedy i nesprávné. Pro posouzení důvodů odvolání likvidátora z funkce může přitom být významné i to, zda se likvidátor případně nesnažil zabránit tomu, aby dovolatelka nebyla ve sporu s členy představenstva úspěšná.

Správným Nejvyšší soud neshledává ani závěr odvolacího soudu, podle něhož nemělo-li to, že likvidátor nerespektoval soudem nařízené předběžné opatření „ve vztahu k družstvu, jeho členům a věřitelům“ žádné důsledky, protože „k prodeji majetku v dražbě nedošlo“ (dle zjištění soudu prvního stupně k dražbě došlo, ale objekt nebyl vydražen), nelze pro takové porušení povinností likvidátora odvolat z funkce. Zakáže-li soud nařízeným předběžným opatřením nakládat s majetkem družstva, je zásadně povinností osob, které jsou jinak oprávněny majetkem družstva disponovat, nařízené předběžné opatření respektovat. Neučiní-li tak, porušují závažným způsobem své povinnosti.

Závěry odvolacího soudu ohledně naplnění předpokladů pro odvolání likvidátora jsou z uvedených důvodů nesprávné.

Protože právní posouzení věci co do řešení otázky, na níž napadené rozhodnutí spočívá, není správné, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 2, věty za středníkem, a odst. 3 o. s. ř. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.